

AJANKOHTAISTA

Pohjoismaista tyttöyttä ja tyttö tutkimusta historioimassa – Girlhood Studies Research Meeting Turussa 31.10.2013

Heta Mulari

This is certainly not the first time that such a youthful female figure has been used to signal progress and modernity, the girl was invoked in a similar manner particularly in the 1920s and 1930s. (McRobbie 2009, 58.)

Brittiläinen pitkän linjan tyttö tutkija Angela McRobbie nostaa kirjassa *The Aftermath of Feminism: Gender, Culture and Social Change* esiin 2000-luvun alun mediapuheen työstä muutoksen ja edistyksen symbolina ja viittaa samalla 1920-luvun länsimaiseen modernin projektiin ja moderniin tyttöön osana sitä. Sitaatti on mielenkiintoinen, sillä se nostaa esiin 'uuden tytön' historiallisuuden ja linkittymisen oman aikansa keskusteluihin feminismistä, kuluttamisesta ja toiveikkaasta tulevaisuudesta.

Nuorisotutkimusverkostoon kuuluva Tyttö tutkimusverkosto on järjestänyt Suomessa jo useamman vuoden ajan tutkijatapaamisia, jotka ovat koonneet yhteen eri tieteenaloilla tyttäjä ja tyttöyttä tutkivia. Perinne sai lokakuussa 2013 kansainvälisen ulottuvuuden, kun tutkijatapaaminen järjestettiin yhteistyössä sisarverkoston, ruotsalaisen FlickForsk!:n kanssa. Åbo Akademin Arkenille saapui jatko-opiskelijoita ja tutkijoita Ruotsista, Norjasta, Suomesta ja Venäjältä, mikä mahdollisti mielenkiintoisia yhteisiä keskusteluja tyttö tutkimuksen historiasta ja nykyisistä painotuksista eri maissa.

Monitieteisessä tapaamisessa pohdittiin muun muassa tyttöjen bloggaamista ja tietokonepelaamista, 1800-luvun lopun suomalaista tyttö kirjallisuutta ja *girl power* -ilmiötä Suomessa sekä päiväkotien materiaalista arkea. Huomion kohteena olivat näin ollen paitsi erilaiset tyttökulttuurit ja tyttöyden kulttuuriset representaatiot, myös eri-ikäiset tytöt pikakutyöistä teini-ikäisiin. Tapaamisessa huomasi hyvin painopisteen muutoksen 1990-luvun sosiologiapainotteisesta tutkimusperinteestä kohti historian- ja kulttuurintutkimusta.

Aiheiden, näkökulmien ja tieteenalojen kirjosta huolimatta tapaamisen tutkijoita yhdistivät samankaltainen käsitteistö sekä näkökulmat tyttöihin ja tyttöyteen. Tämän toi erityisen selvästi esiin venäläisen Olga Zdravomyslovan pääpuheenvuoro, jossa hän pohti tyttöyden merkityksiä nyky-Venäjällä. Puheenvuoro herätti pohtimaan, kuinka venäläiset nykytytöt tasapainottelevat moninaisten ja ristiriitaisten viestien välissä: yhtäältä tyttöihin vaikuttaa globaali postfeministinen tyttökulttuuri ja neuvostoperinne, toisaalta Venäjän kiristytvä konservatiivinen asenneilmapiiri. Puheenvuoro teki myös näkyväksi tapaamisen muita esitelmiä yhdistäneen lähtökohdan, joka liittyi pohjoismaisen tyttöyden pohdintaan ja pohjoismaisen tyttö tutkimuksen erityisyyteen.

Tyttö osana feminististä projektia

FlickForsk!n puheenjohtaja Bodil Formark pohti pääpuheenvuorossaan ruotsalaisen tyttöyden, erityisesti ruotsalaisen feministisen tytön historiaa. Formarkin aineisto koostui tytöille suunnatuista feministisistä oppaista 1970-luvulta 2000-luvulle. Formark pohti puheenvuorossaan, kuinka feministisissä oppaissa tyttöjä kannustetaan kasvamaan naisiksi antamalla heille esikuvia ja tietopohja feministisestä historiasta. Oppaissa nykytytöt ovat yhtä aikaa osa feminististä historiaa ja muutoksen symboleita, joihin asetetaan monenlaisia toiveita ja odotuksia feministisen liikkeen ja laajemmin yhteiskunnan tulevaisuudesta. Oppaissa tytön voi nähdä pohjoismaisena tasa-arvofeministisenä projektina. (Ks. myös Formark 2013, 7–22; Formark & Bränström Öhman 2013, 3–10.) Elina Oinas ja Anna Collander ovat nimittäneet pohjoismaista tyttödiskurssia ”peppi-feminismiksi”, jossa näkyy ihanne tasa-arvoisesta, voimakkaasta ja itsenäisestä tyttösankarista, ihailun kohteesta (Oinas & Collander 2007, 275–299). Peppi-feminismi sisältää myös oletuksen ’toisesta’, työstä jolla ei ole pääsyä tähän ideaaliin.

Toiveiden ja odotusten kääntöpuolena on aina pettymystä ja pelkoa, jonka voi havaita viime vuosien angloamerikkalaisista keskusteluista, erityisesti niistä, jotka ovat kohdistuneet niin sanottuun postfeministiseen tyttöyteen. Angela McRobbieen lisäksi muun muassa Nancy Fraser ja Diane Negra ovat paikantaneet vuosituhannen vaihteen jälkeisestä media-kulttuurista ilmentymiä feminismin jälkeisestä ajasta, joka näkyy kuluttamiseen ja itsenrakentamiseen keskittyvissä tyttörepresentaatioissa. Tytöstä on tullut näissä keskusteluissa ihailun sijaan paikka, johon tutkijat kohdistavat huolestuneen ja kriittisen katseensa. Tämä kaksinainen ihailun ja huolen näkökulma on oleellinen osa feministisen liikkeen käsitystä tytöistä, ja se tuo näkyviin myös tyttötutkimuksen roolin sukupolvikysymyksenä.

Tyttöyden ja nuoren feminiinisyyden historian tutkimus on viime vuosina noussut esiin useissa kansainvälisissä tutkimuksissa. Kirjassa *The Modern Girl around the World: Consumption, Modernity and Globalization* kansainvälinen tutkijaryhmä pohtii modernia tyttöyttä globaalina historiallisena konstruktiona, joka vahvistui osana modernin projektia (Weinbaum ym. 2008). Carol Dyhouse käsittelee kirjassa *Girl Trouble* ansiokkaasti sitä, kuinka jokaisen feministisen liikkeen on aina kasvatettava ongelmatyttönsä ja toisaalta ihannetyttönsä, johon kohdistuu lupaus paremmasta tulevaisuudesta (Dyhouse 2013). Tyttöyden historian tutkimus on erityisen toivottavaa tyttötutkimuksen kentällä, sillä sen kautta voidaan haastaa ja purkaa historiallista katkosta 1990–2000-lukujen niin sanotusta uudesta työstä osana kolmannen aallon feminististä ajattelua ja ulottaa käsitystä tyttöyden rakentumisesta kauemmas menneisyyteen.

Tutkijatapaamisessa tyttötutkimuksen angloamerikkalainen perintö ja käsitteet näkyivät selvästi keskusteluissa tyttöjen vallasta, itsenäisyydestä, muutoksesta ja niin sanotusta ’vahvan tytön’ figurista. Implisiittisesti käsitteissä ja näkökulmissa on edelleen näkyvissä tyttötutkimuksen feministinen projekti – tyttöjen nostaminen esiin historiankirjoituksessa, tyttöjen toiminnan kirjoittaminen auki miesvaltaisilla aloilla, kulttuuristen tekstien kuten tyttökirjojen tai tyttöelokuvien arvostuksen nostaminen. Samoin tutkijatapaamisessa huomasimme kiinnostuksen pohjoismaisten tyttötutkijoiden itsereflektioon suhteessa angloamerikkalaisen tutkimuksen painotuksiin ja avainkäsitteisiin sekä pohjoismaisen feminismin ’ihannetyttöön’. Kuten Formark tiivisti, pohjoismainen tyttötutkimus tarvitsee entistä suurempaa refleksiivisyyttä ja kriittisyyttä suhteessa tutkimusalan omiin ennako-oletuksiin. Kuka on tyttö, joka usein tutkimuksissa piirtyy ’muutoksen symbolina’ esiin, ja millä tavoin tätä muutosta voi tutkimuksellisesti avata?

Pohjoismaista näkökulmaa

Tyttötutkimuksen ensiaskeleet ajoittuvat kansainvälisesti 1970-luvun lopulle, jolloin brittiläisen Birminghamin koulukunnan nuorisotutkijat alkoivat nostaa esiin tyttöjen kulttuuria feministisestä näkökulmasta. Näkökulma oli emansipatorinen – tyttöjä pyrittiin rohkaisemaan omista huoneistaan kohti julkisia poikakulttuureja. Näin tyttötutkimuksen tyttö on aina myös osa oman aikansa feminististä projektia ja ajattelua. Sosiologi Jaana Lähteenmaa reflektoi vuonna 2002 tyttötutkimuksen ensimmäistä vuosikymmentä Suomessa, sen pohjoismaista merkitystä ja kritisoi samalla tyttötutkimuksen emansipoivaa puhetta, jossa tutkijan oletetaan auttavan ja kannustavan tyttöä tutkimuksen kautta (Lähteenmaa 2002, 278–280).

Vaikka emansipois- ja valtaistamistavoitteita avataankin nykyisessä tyttötutkimuksessa kriittisesti, ytimessä on säilynyt tärkeä pohdinta tutkijan roolista, paikasta ja tehtävästä suhteessa tutkittaviin tyttöihin – ovat he sitten vaikkapa kaupakeskuksessa hengaavia tyttöjä tai nuoria naisia tyttökirjojen sivuilla. Tutkijatapaamisissa norjalaisia muotiblogeja ja nuoria naisbloggaajia tutkiva Karolina Dmitrow-Devold nosti esiin kysymyksen feministisen tutkijan refleksiivisyydestä ja paikasta tutkimuksessa, jonka aineistona ovat kuluttamista, äärimmäistäkin itsenrakentamista ja ulkonäköprojektia korostavat blogit. Pohjoismaisen tutkimuksen kentällä soisikin, että näkökulma olisi hermeneuttisempi kuin monissa anglo-amerikkalaisissa tutkimuksissa, joissa tutkijan rooliksi tuntuu edelleen määrittyvän tytöille ’haitallisten’ ja ’hyvien’ esikuvien, harrastusten ja kulttuurintuotteiden määrittely.

Pohjoismaisella tyttötutkimuksella on kansainvälisen tyttötutkimuksen kentällä kahtalainen rooli. Yhtäältä pohjoismainen ulottuvuus tuo näkyviin angloamerikkalaisessa tutkimuksessa valtavirtaistuneiden käsitteiden ja keskusteluiden kontekstia ja pohtii niiden käytettävyyttä pohjoismaisessa tutkimuksessa. Toisaalta pohjoismaisen tyttötutkimuksen on tärkeää katsoa sisäänpäin ja kiinnittää huomiota siihen, millainen tyttöys nousee ihailun kohteeksi pohjoismaisen tasa-arvoajattelun, kansainvälisen kolmannen aallon feminismin sekä neoliberalistisen puheen ristipaineissa. Esimerkiksi postfeminismin merkitykset suhteutuvat pohjoismaisessa kontekstissa tasa-arvofeministiseen ajatteluun. Nyt, kun tyttötutkimusta on tehty kansainvälisesti 1970-luvun lopulta saakka ja Suomessakin 1980-luvun lopulta alkaen, on jo mahdollista kirjoittaa tyttötutkimuksen ja pohjoismaisen tyttöyden kriittistä historiografiaa. Miten ’tyttöä’ ja tyttöyttä tuotetaan osana pohjoismaista feminististä projektia? Millaisia ovat oman aikansa feministisen ajattelun – ja myös tyttötutkimuksen – ihannetytöt?

Kirjallisuus

- Formark, Bodil 2013. Jösses flickor, vilket trassel! Historiska reflektioner kring flickforskningens uppgift i en flickfrämjande och postfeministisk tid. *Tidskrift för genusvetenskap* 2013 (2–3), 7–22.
- Formark, Bodil & Bränström Öhman, Annelie 2013. Situating Nordic Girlhood Studies. *Girlhood Studies: An Interdisciplinary Journal* 6 (2), 3–10.
- Fraser, Nancy 2013. *Fortunes of Feminism: From State-Managed Capitalism to Neoliberal Crisis*. London & New York: Verso.
- Lähteenmaa, Jaana 2002. Tyttöjä pelastamassa: mistä ja miksi? Teoksessa Aaltonen, Sanna & Honkatukia, Päivi (toim.), *Tulkintoja tytöistä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura & Nuorisotutkimusverkosto, 271–286.

- McRobbie, Angela 2009. *The Aftermath of Feminism: Gender, Culture and Social Change*. London: Sage.
- Negra, Diane 2009. *What a Girl Wants? Fantasizing the Reclamation of Self in Postfeminism*. London & New York: Routledge.
- Oinas, Elina & Collander, Anna 2007. Tjejgrupper – Rosa rum, pippifeminism, hälsofrämjande? Teoksessa Oinas, Elina & Ahlbeck-Rehn, Jutta (toim.), *Kvinnor, kropp och hälsa*. Lund: Studentlitteratur, 275–299.
- Weinbaum, Alys Eve, Thomas, Lynn M., Ramamurthy, Priti, Poiger, Uta G., Yue Dong, Madeleine & Barlow, Tani E. (toim.) 2008. *The Modern Girl around the World: Consumption, Modernity, and Globalization*. Durham & London: Duke University Press.

Heta Mulari on tohtorikoulutettavana Turun yliopiston kulttuurihistorian oppiaineessa.